

Regional rutin hälsoundersökning

- gällande barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet (enligt HSLF-FS 2019:19)

Beslutsdatum:
2024-06-12

Godkänt av:
Länschefsnätverket

Gäller fr.o.m:
2024-07-01

Diarienummer:
HSN 2024/5648

Gäller t.o.m:
Tills vidare

Version:
1.2

 GAGNEF

 **MALUNG-SÄLENS
KOMMUN**

 **LUDVIKA
KOMMUN**

 **ÄLVDALENS KOMMUN
Älvdalens tjele**

 **SÄTERS
KOMMUN**

 **SMEDJEBACKEN
smedjebacken.se**

 **ORSA
KOMMUN**

 **FALU
kommun**

 **VANSBRO
kommun**

 **LEKSANDS
KOMMUN**

 **MORA
KOMMUN**

 **RÄTTVIKS
KOMMUN**

 **HEDEMORA
KOMMUN**

 BORLÄNGE

 **AVESTA
KOMMUN**

**REGION
DALARNA**

1	Inledning.....	3
1.1	Syfte	3
1.2	Målgrupp.....	3
1.3	Samverkan och ansvarsfördelning enligt HälsoSAMS	4
2	Kontaktvägar inom Region Dalarna och Dalarnas kommuner	5
2.1	Kontaktvägar gällande fysisk och psykisk hälsoundersökning enligt HSFL-FS 2019:19	5
2.2	Kontaktvägar gällande oral hälsoundersökning enligt HSFL-FS 2019:19	6
2.3	Kontaktuppgifter till socialtjänsterna i Dalarnas kommuner	6
2.4	Kontaktuppgifter vid placering utom länet	6
3	Beskrivning av olika hälso – och läkarundersökningar och kostnadsfördelning mellan kommun och region.....	6
3.1	Hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet	6
3.2	Läkarundersökning enligt 32 § LVU	7
3.3	Hälsoundersökning av asylsökande.....	7
3.4	Rättsmedicinsk läkarundersökning i samband med Barnahusärendet	8
3.5	Tandhälsovård	8
4	Bakgrund, regelverk och beslut.....	9
4.1	Bakgrund	9
4.2	Gällande regelverk och överenskommelser	9
4.3	Ledning och parter.....	10
4.4	Ikraftträdande	10
4.5	Implementering	10
4.6	Utvärdering och revidering	10
5	Samlade kontaktuppgifter Region Dalarna och Dalarnas 15 socialtjänster.....	11

1 Inledning

Placerade barn och unga har fler hälsoproblem och större vårdbehov än andra barn i populationen.¹ Många av dessa barn och unga har också kraftiga överrisker för att drabbas av omfattande somatiska, dentala och mentala hälsoproblem senare i livet, av hemlöshet, arbetslöshet, bristande försörjningsförmåga eller kontakt med straffrättssystemet.² Alla barn och unga som vårdas i samhällsvård har rätt till hälsoundersökning i samband med att vården inleds.

Denna regionala rutin följer Socialstyrelsens stöd för samverkan HälsoSAMS³ för att säkra placerade barns och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård. HälsoSAMS lanserades i september 2023 och riktar sig till de inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården som i det praktiska arbetet kommer i kontakt med barn och unga som är eller kan bli placerade utanför det egna hemmet.

1.1 Syfte

Denna regionala rutin gäller hälsoundersökning (enligt HSLF-FS 2019:19) av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Rutinen beskriver även närliggande hälso- och läkarundersökningar av placerade barn och unga.

Denna regionala rutin syftar till att förtydliga samverkan och kontaktvägar utifrån regionala förutsättningar i Dalarnas län.

1.2 Målgrupp

Denna regionala rutin gällande hälsoundersökning avser fysisk, psykisk och oral hälsa i anslutning till att

- barn och unga till och med 20 år placeras utanför sitt eget hem endera i familjehem, stödboende, hem för vård och boende (HVB-hem) eller på särskilda ungdomshem (SiS-hem).
- barn upp till och med 17 år placeras på skyddat boende tillsammans med vårdnadshavare. Ny lagstiftning⁴ trädde i kraft 1 april 2024 om att barn som följer med vårdnadshavare till skyddat boende ska ha eget placeringsbeslut. Med detta följer god vård, skolgång och rätt till hälsoundersökning precis som andra barn som placeras utanför sitt eget hem.

¹ Vinnerljung, Bo och Hjern, Anders (2018) Health care in Europe för children in societal out-of-home care. Rapport till EU-kommissionen från MOCHA – Models of Child Health Appraised. London: MOCHA/Imperial College.

² SBU (2020) Stöd till unga som ska flytta från placering i social dygnsvård. En systematisk översikt. SBU-rapport nr 316.

³ HälsoSAMS – Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård, publicerad september 2023. (Finns i 3 versioner; För Socialtjänsten - Artnr: 2023-6-8655, För hälso- och sjukvården – Artnr: 2023-6-8654, För tandvården – Artnr: 2023-6-8656).

⁴ Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende

1.3 Samverkan och ansvarsfördelning enligt HälsoSAMS

Syftet med Socialstyrelsens samverkansstöd HälsoSAMS är att underlätta samverkan mellan:

- Socialtjänsten och hälso- och sjukvården
- Socialtjänsten och tandvården.

HälsoSAMS har tidigare getts ut i tre olika versioner, med sedan Socialstyrelsens senaste revidering i april 2026 gäller HälsoSAMS för samtliga tre verksamheter (socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården).

- [HälsoSAMS stöd för samverkan](#)

I det fördjupade samverkansstödet HälsoSAMS förklarar Socialstyrelsen steg för steg ansvarsfördelning mellan socialtjänst, hälso och sjukvården och tandvården gällande fysisk, psykisk och oral hälsoundersökning. (Förklaringen innefattar dels en översikt över varje steg i samverkan och dels en fördjupande förklaring av varje steg i samverkan – se Bild 1).

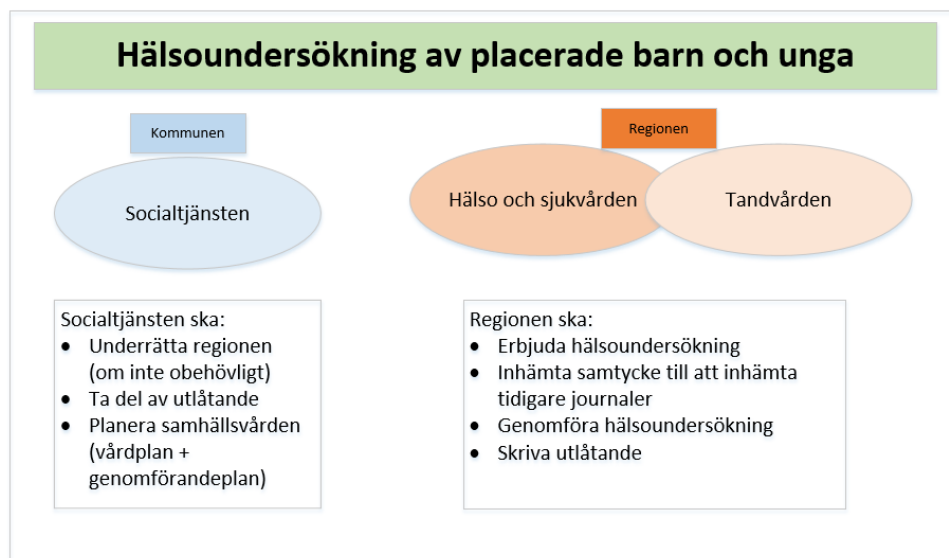

Bild 1. Ansvarsfördelning mellan kommun/region.

Socialtjänsten ska i "BBIC Begäran om hälsoundersökning" så långt det är möjligt delge vårdgivaren bakgrundsinformation som är av vikt för barnet/den unges hälsa. Detta kan bidra till ett bättre utlåtande från vårdgivare. Samtycke krävs från vårdnadshavare, den unge och eventuellt barnet för att lämna ut uppgifter ur personakten. Läs mer om innehållet i "BBIC Begäran om hälsoundersökning" i HälsoSAMS.

Om barnet är placerat på skyddat boende tillsammans med en av sina vårdnadshavare, får den vårdnadshavaren ensam bestämma om denna hälsoundersökning. Det regleras genom 6 kap. 1§ 1p. Lag (2024:79) om placering av barn i skyddat boende. (Mer information om skyddade personuppgifter finns i bilaga 2 i HälsoSAMS).

Regionen har ansvar för att inhämta samtycke, både för att kunna inhämta journaler från tidigare vårdgivare, och för att genomföra själva hälsoundersökningen. Regionen kan inhämta samtycket endera muntligt eller skriftligt.

Region Dalarna har önskemål om att socialtjänsten är behjälplig med att få vårdnadshavare och eventuellt barnet/den unge att fylla i och underteckna en samtyckesblankett för att inhämta tidigare journaler. Om detta inte är möjligt, kommer regionens vårdgivare själv att inhämta samtycket och genomföra hälsoundersökningen.

[Länk till samtyckesblankett som socialtjänsten kan använda.](#)

Socialtjänsten ska som regel alltid närvara vid undersökningen. Det är önskvärt att det i första hand kan vara ansvarig socialsekreterare, men det kan också vara familjehemsförälder eller kontaktperson på boende som följer barnet/den unge. Det underlättar om någon som har god kännedom om barnet närvarar vid besöket.

Socialtjänsten avgör om det kan vara lämpligt att även vårdnadshavare kan närvara vid hälsoundersökningen.

2 Kontaktvägar inom Region Dalarna och Dalarnas kommuner

Det är inte reglerat i lag vilken region som ska underrättas när ett barn eller ung person är i behov av en hälsoundersökning i samband med placering utanför det egna hemmet. I regel skickar socialtjänsten underrättelsen till den region där barnet eller den unge vistas.

Denna regionala rutin förtydligar samverkan och kontaktvägar utifrån regionala förutsättningar i Dalarnas län, det vill säga vilken vårdgivare inom Region Dalarna som ska utföra hälsoundersökning utifrån var barnet befinner sig och utifrån barnets/den unges ålder (se också sammanställning i kapitel 5).

2.1 Kontaktvägar gällande fysisk och psykisk hälsoundersökning enligt HSFL-FS 2019:19

I Dalarna ska

Förskolebarn (ålder 0-6 år) få sin fysiska och psykiska hälsoundersökning gjord på Barn- och ungdomsmedicin.

Socialtjänsten skickar "BBIC Begäran om hälsoundersökning" till den mottagning som är närmast barnets vistelseort.

- Barn- och ungdomsmedicin i Falun, Tel: 023-49 19 21
- Barn- och ungdomsmedicin i Mora, Tel: 010-249 00 50

Barn i skolålder (7 till 17 år) och unga (18 till och med 20 år) få sin fysiska och psykiska hälsoundersökning gjord inom primärvården, på en vårdcentral.

Socialtjänsten skickar "BBIC Begäran om hälsoundersökning" till närmaste vårdcentral.

- Växeln vårdcentralerna i Dalarna: Tel: 023-49 00 00
-

2.2 Kontaktvägar gällande oral hälsoundersökning enligt HSFL-FS 2019:19

I Dalarna ska

Socialtjänsten skickar en "BBIC Begäran om hälsoundersökning" till närmaste tandvårdsklinik. Om möjligt kontrollerar socialsekreterare om barnet redan har en fungerande vårdplan med en tandvårdsklinik där barnet befinner sig och skickar begäran dit. Om det inte finns någon sådan kontakt eller om nuvarande klinik ej kan nyttjas – kontakta

- Vårdval Barn- och ungdomstandvård: per telefon: 023-490766 eller barnochungdom.tandvardsstod@regiondalarna.se

2.3 Kontaktuppgifter till socialtjänsterna i Dalarnas kommuner

En sammanställning av telefonnummer och funktionsbrevlådor till alla 15 socialtjänster i Dalarna finns i kapitel 5.

2.4 Kontaktuppgifter vid placering utom länet

Vid begäran om hälsoundersökning utanför det egna länet, finns kontaktuppgifter till övriga regioner på SKR's hemsida.

- [Kontaktuppgifter vid placering utanför länet](#)

3 Beskrivning av olika hälso – och läkarundersökningar och kostnadsfördelning mellan kommun och region

Sveriges regioner får sedan lagstiftningen om hälsoundersökningar kom 2017 årligen ett riktat stadsbidrag för att genomföra hälsoundersökningar av barn och unga som placeras utanför det egna hemmet.

Se även [Riksavtalet](#) för utomlänsvård, rekommendationer från SKR till regionerna.

3.1 Hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. (Föreskrift HSFL-FS 2019:19)

Hälsoundersökningen ska innehålla

- en medicinsk bedömning av behovet av hälso- och sjukvård samt tandvård
 - hur socialnämnden ska verka för att barnet eller den unge ska få sitt behov av hälso- och sjukvård och tandvård tillgodosett
 - hälso- och sjukvårdens och tandvårdens fortsatta kontakt med barnet eller den unge
 - hänvisar i övrigt till Region Dalarnas interna vårdrutin
-

Tidsaspekt: Ska ske i "anslutning till placering". I normalfallet ska vårdgivaren ha genomfört hälsoundersökning och skickat utlåtande tillbaks till socialtjänsten inom fyra veckor från att "BBIC Begäran om hälsoundersökning" har inkommit till regionen.

Kostnader: Hälsoundersökningar enligt HSFL-FS 2019:19 ingår i riksavtalet och ska således inte bekostas av beställande kommun, oavsett länsöverskridande placering eller placering inom länet (enligt riksavtalet får regionen en årlig statlig ersättning).

3.2 Läkarundersökning enligt 32 § LVU

Syftet med läkarundersökning enligt 32 § LVU är att identifiera aktuella somatiska och/eller psykiska sjukdomar och avvikelser som skulle kunna vara av betydelse eller hinder för placering av barnet/den unge enligt LVU.

Omfattningen får bedömas i varje enskilt fall. Det finns från Socialstyrelsen ännu inget exakt angivet vad en sådan läkarundersökning ska innefatta, men läkarutlåtandet bör innehålla sådant som är särskilt viktigt att beakta vid vårdplanering.

Tidsaspekt: Läkarundersökning enligt 32 § LVU bör genomföras inom en till två veckor från begäran. En sådan läkarundersökning är ofta brådskande då den ska finnas med i det underlag som ska underställas domstol och är normalt inte lika omfattande som en hälsoundersökning.

Kostnader:

Ingår inte i riksavtalet. Det är upp till varje region att bestämma om regionen ska fakturera kommunerna eller inte.

I Dalarnas län har Region Dalarna beslutat att ta timtaxa för läkarundersökning enligt 32 § LVU. Denna kostnad faktureras kommunen.

3.3 Hälsoundersökning av asylsökande

Syftet med hälsoundersökning av asylsökande är att uppmärksamma eventuell ohälsa och behov av smittskyddsåtgärder samt att informera om möjligheten att få del av hälso- och sjukvård samt tandvård.

Undersökningen kan ersätta lagbestämd hälsoundersökning vid vård utanför det egna hemmet, om innehållet i asylundersökningen motsvarar kraven för hälsoundersökningen vid placering enligt föreskrift (HSLF-FS 2019:19).

Kostnader:

Ingår i riksavtalet (ingen kostnad för kommunen).

3.4 Rättsmedicinsk läkarundersökning i samband med Barnahusärende

En rättsmedicinsk undersökning som resulterar i ett rättsintyg har till syfte att utreda om det finns bevis för att ett brott har begåtts och det är polis eller åklagare som initierar den⁵. Aktualiseras ofta via Barnahus.

Den rättsmedicinska undersökningen har ett annat syfte än en läkarundersökning enligt LVU, men kan i vissa situationer ge tillräckligt underlag för att även uppfylla syftet med läkarundersökning enligt LVU.

I Dalarna utförs rättsmedicinsk läkarundersökning av Barn- och ungdomsmedicin i Falun och Mora.

Kostnad:

Ingen kostnad för kommunen.

3.5 Tandhälsovård

Kostnad: Tandhälsovård är avgiftsfritt i hemregionen.

Barn och unga som placeras i annan region än där de är folkbokförda har dock inte per automatik samma rätt till tandvård i den regionen de befinner sig. Vid främst placeringar på HVB-hem, SiS-institutioner eller skyddade boenden är barnet/den unge oftast kvarskrivnen i hemkommunen. Det kan även förekomma vid familjehemsplaceringar där ändring av folkbokföring till familjehemmets adress ibland kan dra ut på tiden. Barnet/den unge ska ändå hälsoundersökas där det/den befinner sig.

Idag finns inte lagstöd för att utkräva betalningsansvar för annat än akut tandvård vid utomlänstandvård. Problemet behandlas förhoppningsvis inom ramen för Tandvårdsutredningen (SOU 2021:8).

Tandvården i de olika länen brukar bestämma sig emellan vem som bekostar vad. (Ingen kostnad för kommunen).

Tidsaspekt: Även oral hälsoundersökning enligt HSFL-FS 2019:19 ska ske i "anslutning till placering". I normalfallet ska vårdgivaren ha genomfört hälsoundersökning och skickat utlåtande tillbaks till socialtjänsten inom fyra veckor från att "BBIC Begäran om hälsoundersökning" har inkommit till regionen.

⁵ Se 1 och 2 §§ lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott och prop. 2004/05:64 s 8-9.

4 Bakgrund, regelverk och beslut

4.1 Bakgrund

Rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa är en av de grundläggande rättigheterna i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Socialstyrelsen har under 2023 gjort en nationell kartläggning av hälsoundersökningar av placerade barn och unga⁶. Syftet med kartläggningen var att öka kunskapen och ge en aktuell bild av i vilken utsträckning barn och unga erbjuds hälsoundersökningar i anslutning till att samhällsvård inleds (hur många av placerade barn och unga som var placerade för första gången under tidsperioden 1 juli 2022 - 31 december 2022 som har genomgått en hälsoundersökning).

Socialstyrelsens kartläggning 2023 visade att endast 34 procent av de barn och unga som enligt kommunernas uppgifter var placerade under tidsperioden hade genomgått en hälsoundersökning av den fysiska och psykiska hälsan.

Kartläggningen visar också att endast 15 procent av de barn och unga som enligt kommunernas uppgift placerades för första gången under samma tidsperiod hade genomgått en hälsoundersökning av den orala hälsan.

För att alla barn ska kunna erbjudas hälsoundersökning i anslutning till placering utanför det egna hemmet behöver den regionala samverkansrutinen bli tydligare och därefter implementeras bättre i verksamheterna.

4.2 Gällande regelverk och överenskommelser

- Lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. (2017)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet⁷. (2019)
- Socialstyrelsens meddelandeblad 1/2020 om Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2019:19) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet m.m. (2020)
- HälsoSAMS – Samverkan för placerade barn och ungas tillgång till en god hälso- och sjukvård och tandvård. Socialstyrelsen 2023 (Socialtjänsten – Artnr. 2023-6-8655, Hälso- och sjukvården – Artnr. 2023-6-8654, Tandvården – Artnr. 2023-6-8656).

2021-06-11 antog Länschefsnätverket i Dalarna en länsövergripande samverkansöverenskommelse för barns och ungas hälsa⁸ som utgör bas för

⁶ Socialstyrelsen – "Hälsoundersökningar av placerade barn och unga – Nationell kartläggning av hälsoundersökningar av placerade barn och unga" – Artnr: 2024-2-8949

⁷ [Föreskrift och allmänna råd \(HSLF-FS 2019:19\) om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet m.m](#)

⁸ Länsövergripande överenskommelse om samverkan för barns och ungas hälsa, Dnr: RD20/04734

samarbete kring barns hälsa mellan Dalarnas kommuner och Region Dalarna. Denna överenskommelse trädde ikraft 2022-01-01.

Denna regionala rutin för hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför sitt eget hem kompletterar HälsoSAMS och den regionala samverkansöverenskommelsen för barns och ungas hälsa. Denna regionala rutin ersätter tidigare länsövergripande rutin vid hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.⁹

4.3 Ledning och parter

Länschefsnätverket gav hösten 2021 LPO Barn och unga i uppdrag att revidera rutin för hälsoundersökning för barn som placeras utanför sitt eget hem. En arbetsgrupp bildades som har tagit fram förslag på rutin. Arbetsgruppens sammansättning har ändrats över tid, men har mestadels bestått av representanter för kommunernas socialtjänst, regionens primärvård och barn- och ungdomsmedicin, tandvård, jurist samt utredare från Region Dalarna och utvecklingsledare på RSS Dalarna.

4.4 Ikraftträdande

Denna rutin gäller från och med 2024-07-01.

4.5 Implementering

Under hösten 2024 planeras implementering av denna rutin och av arbetssätt enligt "HälsoSAMS" för socialtjänsterna i Dalarnas kommuner, Regionens hälso- och sjukvård och tandvård. Efter det ansvarar varje huvudman för kompetensutveckling och implementering av rutinen.

4.6 Utvärdering och revidering

Tidigare har SKR undersökt antal gjorda hälsoundersökningar på nationell nivå. Sedan 2023 är det Socialstyrelsen som genomför denna nationella kartläggning av hälsoundersökningar, genom en enkätundersökning riktad till landets socialtjänster vart tredje år (från 2023). Undersökningen redovisas i en rapport.¹⁰

Denna regionala rutin ska revideras i samband med revidering av den länsövergripande överenskommelsen om samverkan för barns och ungas hälsa. (Dnr: RD20/04734). Utöver detta kan Länschefsnätverket initiera revidering vid behov.

⁹ Diariennr: RD20/01207

¹⁰ "Hälsoundersökningar av placerade barn och unga – Nationell kartläggning av hälsoundersökningar av placerade barn och unga". (Socialstyrelsen, Art nr: 2024-2-8949).

5 Samlade kontaktuppgifter Region Dalarna och Dalarnas 15 socialtjänster

Region Dalarna Fysisk och psykisk hälsa	Telefon/e-post:
Förskolebarn (ålder 0-6 år)	
Barn- och ungdomsmedicin i Falun	Tel: 023 - 49 19 21
Barn- och ungdomsmedicin i Mora	Tel: 010 - 249 00 50
Barn i skolålder (7 - 17 år) och unga (18 – till och med 20 år)	
Primärvården/vårdcentraler i Dalarna	Växel: 023 - 49 00 00
Region Dalarna Oral hälsa	
Skicka begäran om hälsoundersökning till närmaste tandvårdsklinik om ni vet att barnet har en fungerande vårdplan med tandvårdsklinik	
I övrigt ta kontakt med: Vårdval Barn- och ungdomstandvård	Tel: 023-49 07 66 barnochungdom.tandvardsstod@regiondalarna.se

KOMMUN	Funktionsbrevlåda (e-post) socialtjänsten	Telefonnummer
Avesta	servicecenter@avesta.se	0226 - 64 50 00 (Servicecenter) 0226 - 64 53 41 (Reception)
Borlänge	kommun@borlange.se	0243 - 740 00
Falun	kontaktcenter@falun.se	023 - 830 00
Gagnef	ifo@gagnef.se	0241 - 152 83 (Mottagning) 0241 - 152 15 (Reception)
Hedemora	service-center@hedemora.se	0225 - 340 00 (Servicecenter)
Leksand	socialkontoret@leksand.se	0247 - 800 00 (Kundtjänst)
Ludvika	ifovuxenenheten@ludvika.se	0240 - 860 00 (Växel)
Malung-Sälén	_____	0280 - 188 17 (Reception)
Mora	ifobarnungdom@mora.se	0250 - 260 00
Orsa	_____	0250 - 55 21 00 (Kontaktcenter)
Rättvik	socialforvaltningen@rattvik.se	0248 - 700 00
Smedjebacken	ifo@smedjebacken.se	0240 - 66 03 35 (Reception)
Säter	socialnamnden@sater.se	0225 - 551 65
Vansbro	socialkontor@vansbro.se	0281 - 750 00
Älvdalen	ifo@alvdalen.se	0251 - 313 00

Kontaktuppgifter vid hälsoundersökning utanför det egna länet – se SKR's hemsida:
Länk: Kontaktuppgifter vid placering utanför länet